

LIV – en film om Bibelen og reformasjonen

Innledende spørsmål

Hvem er jeg?
Hvilke idealer har jeg i mitt liv?
Hva eller hvem skal få bestemme hvem jeg er?
Har Gud noe med mine hverdager å gjøre?
Hva er det å tro på Jesus?

Oppgave om bibeltekst

De bar også spedbarna til Jesus for at han skulle røre ved dem. Da disiplene så det, ville de vise dem bort. Men Jesus kalte dem til seg og sa: «La de små barna komme til meg, og hindre dem ikke! For Guds rike tilhører slike som dem. Sannelig, jeg sier dere: Den som ikke tar imot Guds rike slik som et lite barn, skal ikke komme inn i det.» (Luk 18:15-17)

Hva er det Jesus vil si om barnet?
Hvorfor hører Guds rike «til slike som dem»?

Tekst til filmen

Se på han her. Han trener hver dag, har gode karakterer, og har alt under kontroll. Jeg skjønner ikke helt hvordan det er mulig.

Ja, jeg føler bare hver gang jeg åpner mobilen blir jeg bombardert med masse folk som virker som om de har alt under kontroll.

Men når du tenker deg om, så er ikke så vanlig å dele sine verste sider på internettet heller.

Men det er kanskje litt dumt da, for hvis man bare deler de gode sidene, så er det bare det man får tilbakemelding på, og da er det jo bare det man lykkes med som andre ser.

Og det kan jo gjøre det vanskelig å prate om det som er kjipt, siden det virker som om alle andre har det så bra.

Martin Luther, munken som levde på 1500-tallet i Tyskland og som er opphavet til hva vi i Norge bare kaller reformasjonen, var en sammensatt og kompleks person.

På den ene side var han barn av sin tid, og i mangt og mye delte han middelalderens tenkemåter og verdensbilde.

Dagens idealer om demokrati, mangfold og like rettigheter, uavhengig av kjønn eller religion, var fremmede for middelaldermennesket Luther.

Om vi reiste tilbake i tid og møtte Luther, ja så er det ikke uten videre en sympatisk person vi møter.

Mye ved Luther er oss fremmed.

På en annen side er det deler av hans tenkning som fremdeles, etter 500 år, kan fremstå som radikale, spennende og meningsfulle for oss.

For Luther var det en nær og ufrakommelig sammenheng mellom hverdagserfaring, de livserfaringer vi gjør, og Gud, Gudsvirkelighet.

Selv det mørkeste, mest skremmende og mest uforståelige i tilværelsen, ja selv det måtte på noe vis ha med Gud å gjøre.

Og altså ikke bare de gode opplevelsene, når livet lykkes og lykken smiler til oss.

Ikke noe rom eller sted i tilværelsen eller våre livserfaringer, er utenfor eller fremmed fra Gud, slik Luther tenker.

Midt i livets vekslinger mellom glede og sorg, mening og kaos, lys og mørke, er det han finner sin kilde til både frihet og håp – til liv.

Han finner den i fortellingene om Jesus i Bibelen, og i håpet om at Jesus én dag skal vise seg å være den ene sanne Gud, at alt mørkt og ondt skal opphøre, og rettferdighet og liv seire.

Ordet om Jesus stråler mot oss som den klare sol når vi leser Bibelen, det som Luther kaller Skriftens klarhet, og det er dette ordet som skal stå over all kirkelig autoritet:

Skriften alene.

Mot kirkens og presteskapets religiøse makt, hevder nå Luther at alle som er «krøpet ut av dåpen», som er det bildet han bruker, og med det mente han alle som er døpt, at de allerede er «viet prest, biskop og pave».

Dermed hadde ikke presten noen høyere verdighet enn alle andre døpte.

Å være prest handler for Luther om funksjon, nemlig det å fortelle om Jesus,

gjennom å forkynne evangeliet og forvalte sakramentene. Han kalte det for det allmenne prestedømme.

At ikke alle så skulle fungere som prester, ja det begrunner Luther ganske enkelt med at det ville medføre kaos og uorden.

Og nettopp fordi alle døpte er like for Gud, så ville Luther at alle barn, både i byene og på landsbygda, også jenter, skulle gå på skole og lære å lese og skrive, for selv å kunne lese i Bibelen, noe som slett ikke var vanlig.

Derfor ble også stadig nye studier i Bibelen, og alltidetterstrebe den beste mulige oversettelsen av Bibelen, tett på de historiske kilder og fortellingene om Jesus, så viktig.

Luther gjør opprør mot den måte å tenke om mennesket på som preget middelalderen, men som nok også preger oss i dag.

Nemlig at det er det vi gjør, eier, eller har, som definerer hvem vi er.

I middelalderen var det det å likne de helliges liv, i Bibelen og i kirkens historie, helgenene, som var idealet, hva man skulle måles på.

Det som bestemmer hvordan vi tenker om oss selv, hva vi måler oss mot, er nok fortsatt ulike idealer.

Men til forskjell fra den gang er idealene mindre bestemt av kirken.

Vi sammenligner og måler oss mot idealer vi ser både på reklameplakater, og i hvordan andre mennesker tenker om oss.

Vi forstår oss selv gjennom hvordan andre ser oss, gjennom andres blikk, hvor mange likes vi får, enten vi vil eller ikke.

Da blir spørsmålet: Hvilket blikk på deg får bestemme hvordan du tenker om deg selv?

Nettopp her er vi ved reformasjonens kjerne, hva altså Luther kaller skriftens klarhet.

I møte med Jesus-fortellingen opplever Luther at Gud ser på ham med et vennlig blikk som ikke krever noe som helst.

Dette kaller han «nåden alene».

Å la det blikket få bestemme hvordan jeg tenker og føler om hvem jeg er, ja det kaller Luther for å tro på evangeliet, og han oversetter å tro med å ha tillit.

Å tro for Luther handler altså ikke om å tro eller tenke «det riktige», å ha de rette meningene, men om å sette sin lit og sitt håp til at Guds blikk på meg er det viktigste og sanneste blikk på meg som finnes.

Derfor sier nå Luther at vi skal leve ved «troen alene».

Opplevelsen av Guds blikk beskriver Luther som en opplevelse av frihet, av å ikke være underlagt noe eller noen.

Men mer enn å forme min selvforståelse og identitet, så hevder Luther videre at alle blikkene på oss også gjør noe med oss.

De former oss, på godt og ondt, alt ettersom hvem som ser, hvordan blikkene på oss er.

Den frihet jeg får oppleve i møte med Guds blikk, sier han så, den former meg slik at jeg gradvis begynner å se verden og mine medmennesker med Guds eget blikk.

Den gjør så jeg bruker tid, evner og krefter, mindre på meg selv og mer på mine medmennesker.

Å oppleve frihet og samtidig ha ansvar, hva Luther kaller å være en tjener, hører sammen.

I århundrene som fulgte etter Luthers død ble mange av disse perspektivene nedtonet eller glemt, også i de lutherske kirkene.

I møte med Luthers egne tekster møter vi ikke bare et fremmed middelaldermenneske, vi møter også måter å tenke om Gud, verden og menneske på, som både forsøker å ta ulike opplevelser og erfaringer på alvor, glede og sorg, mening og kaos, og som samtidig fremholder at ordet om Jesus, evangeliet, er til frihet og ansvar i verden – er til liv.